PACIFIC UNITARIAN SCHOOL
FOR THE MINISTRY
Berkeley, California

XXXVII. évf. Cluj-Kolozsvár, 1927. Julius 7. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

Alapította: Dr. BOROS GYÖRGY.

Dr. Carpenter Estlin József

Az unitáriusok nem kötöttek irásbeli szerződéssel világszövetséget s az *unitáriusok világszövetsége* mégis létezik. Önkénytelenül született ez meg ama közös eszme, közös cél alapján, mely ott áll mindnyájunk előtt akár Angliában vagy Amerikában, akár Japánban vagy Kinában, akár az ősi fészkekben: Olaszországban vagy a kis Erdélyben éljünk. S csodálatosképen a mi unitárius eszméink és elveink annyira hasonló *jellemet* fejlesztettek ki bennünk a közelben és távolban, a felsőbb és alsóbb körökben, a szegényeknél és gazdagoknál egyaránt, amilyent egyetlen más felekezet sem mutathat fel. Innen van az, hogy a mi jól esik, örömet szerez az unitáriusoknak a világ bármely kis zugában: öröme lesz az az egésznek s a mi csapás és bánat az egyik helyen, csapás és mély bánat az az egész világ unitáriusai között.

Az angol unitáriusokat nagy csapás érte s e csapás, az e feletti mélységes bánat a mienk is. Az angol unitáriusokat, az angol tudományos életet nagy csapás érte, mély gyász borította, mert f. évi június 2-án a mennyei szerető Atya magához szólította *dr. Carpenter Estlin József* tanárt 82 éves korában. Akik őt személyesen ismerték, s akik a nagy tanítómesternek lábainál ültek — bármely fajhoz vagy felekezethez tartoztak is — mindnyájan elismerték, hogy ő az unitárius tiszta eszméknek, hitelveknek, az unitárius világos felfogásnak, önzetlen emberi szeretettől áthatott szívnek, a gyöngédséggel párosult, határozott jellemnek a megtestesülése volt. Oda emelkedett ő a vallásos és tudományos világban nagy tanítómesterei: Channing, Parker, Tayler Jakab, dr. Martineau és világhírű

Unitarian school for the ministry
Berkeley
America California

barátai: Dr. Drummond, Beard, Renan és Pfleiderer soraiba. Nemhogy mi, de még az ő közvetlen közelében élő angol lapok sem éreznek elég erőt magukban dr. Carpenter sokoldalu munkálkodásának és szeplőtlen jellemének megfelelő méltatására.

Dr. Carpenter 1844 okt. 5-én született régi angolszász családból. Apja és nagyapja fényes nevet biztosítottak a tudományos élet mezején; nagynénje, Carpenter Mária, korának legnagyobb filantropistája volt ugy, hogy a jótékonyság, az emberszeretet terén működők előtt ma is példakép. Dr. Carpenternek mintegy családi öröksége volt a tudományok iránti szomjúsága, a szabadelvü, elfogulatlan gondolkozás, az emberszeretés, megbecsülés és a jótett gyakorlása. Az ifjú Carpentert a kizárólag száraz tudományos búvárkodásnál inkább vonzotta a vallásos és erkölcsös élettel átitatott, áthatott tanulmányozás. A száraz tudomány lehet fitogtatás, nem sok értékü hírnevet szerző magamutogatás, de a lélekkel, lelkesedéssel folytatott valláserkölcsi vizsgálódás átalakítja az életet s hasznos, boldogító egyházilag és társadalmilag. Az önző élet a legutálatosabb, az önzetlen pedig a legmagasztosabb. Ezt az elvet vallotta. Ily gondolatokkal lépett Londonban a Manchester New College nevü theologiai intézetbe. Felette szorgalmas, s valósággal aprólékos volt tanulmányaiban. Az erdélyi fiúk közül Simén Domokosnak és Benczédi Gergelynek volt tanulótársa, kikről nemcsak kedvesen emlékezett meg mindig, hanem szorgalmukat is felette dicsérte. Kilenc évig pap volt Cliftonban és Leedsben, de már 1876-ban tanárnak hívták meg abba a Collegeba, melynek kiváló növendéke volt. Ezt szolgálta élete végéig, mint tanár 1906-ig, mint igazgató 1915-ig, mint *elnök* haláláig. Tanított ótestamentumi tárgyakat, egyháztörténelmet, hébernyelvet, de leginkább szeretett foglalkozni a vallástörténettel összehasonlító vallástudománnyal és az evangeliumokkal. Mintegy 16 tudományos terjedelmes munkája jelent meg, melyek közül több idegen nyelvekre is le van fordítva.

Dr. Carpenter tudományos működése mellett több évig volt elnöke a Britt és Külföldi Unitárius Társulatnak és a nemzetközi konferenciának s mint ilyen nemcsak kereste a külföldi számottevő egyénekkel az összeköttetést, hanem azokkal a barátságot ápolta is. Egész életén át a béke embere volt s azt hitte, hogy a nemzetközi testvériség érzetének a művelése által ellensúlyozni lehet a politikusok áldatlan munkáját. Az erdélyi unitáriusokat és a magyarokat, mint a művelt népek sorába magát felküzdeni törekvő fajt, nagyra becsülte s a világháború kitörésekor is az fájt nagyon szívének, hogy erdélyi testvéreinek is szenvedniök kell, minthogy a magyarokat is belekényszerítették a világégedelembe. A békekötések után nem szünt meg erdélyi és magyar testvérei érdekében otthon és külföldön munkálni. Sok időn keresztül csak vágyott, de nem jöhetett Erdélybe, hogy itteni testvéreit színről-színre megismerhesse; 1910-ben azonban, mikor Dávid Ferenc születésének emlékére 400-ados zsinatot tartottunk Kolozsvárt és Déván, előre jelezte, hogy okvetetlen itt lesz.

El is jött s jó részt az ő befolyásának tulajdoníthatjuk, hogy a Berlinben tartott nemzetközi konferenciáról mintegy 104 angol és amerikai unitárius jött el e zsinatra. Alig lehetne elfeledni, mily élénk érdeklődéssel kérdezősködött az akkor már készen levő kolozsvári főiskolánkról, helyzetünkről s munkálkodásunkról. Valamint még arra is jól emlékezünk, hogy amidőn az akkor már idős embernek azt ajánlottuk, hogy ne mássza meg a meredek Déva várát, erős elhatározással mondta: „De oda már felmegyek!“ S másnap magas, nyulánk alakja, — volt magyar tanítványai sorában — csendesen haladt, míg elérte a tetőt.

Dr. Carpentert, „a nagyrabecsült tanítót és barátot, a hitbeli *atyát*“ 80 éves korában volt tanítványai nagy ünneplésben részesítették; a mestert szeretetük és hálájuk jeleivel elhalmozták, köztük a magyar tanulók is. Ez ünnepeltetést tekintette ő élete egyik legszebb eseményének. Ekkor érte a legnagyobb kitüntetés is, mert ez alkalommal *öt egyetem* — angol, amerikai, sweitzi — ajándékozta meg tiszteletbeli doktori címmel és hívta meg az oxfordi egyetem is, hogy előadásokat tartson az összehasonlító vallástudományból.

Dr. Carpenter nemcsak tudományos, hanem mély vallásos szellemű ember is volt; őt nemzetiség, politikai és vallási meggyőződés sohasem választott el másoktól, azonban minden munkálkodását és saját egyéniségét is teljesen azonositotta az unitárius egyházzal. Az egyházban a legaprólékosabb részletekre is kiterjedt figyelme. A tudományos, nagytekintélyü ember mindig kész volt prédikálni, nemcsak ünnepélyes gyülések alkalmával, mint diszszónok, hanem egyes kis egyházközségekben, sőt szorványban is. Nem egyszer prédikált 10—12 ember előtt imaházakban vagy családi istentiszteleteken és kötelességét ilyenkor is úgy igyekezett végezni, mintha egy londoni nagy gyülekezet előtt állana. A bibliából úgy olvasta a prófétákat, evangelistákat és apostolokat, mintha ő maga is próféta, evangélista, vagy apostol volna; a zsoltárok olvasásánál kitört belőle a költői lelkesedés, Jézus szavainál a szerető gyöngédség. Sokan mondták, ha a papok úgy olvasnák a bibliát, mint ő, több templomjáró lenne. Prédikációiban azzal a felelőséggel és tekintéllyel beszélt, amely érzi, tudja minden szavának a súlyát és értelmét, aki ismeri az emberi szívnek titkát és a bánatnak rejtelmes mélységét. Erős értelmi erejének a komoly és áhitatos vallásosság s a tiszta erkölcsös élet adták meg a zamatját.

A missziói munkálkodás minden ágában, a vasárnapi iskolák szervezésében és irányitásában tevékeny részt vett s mivel tudta, hogy mindezekre anyagi erő is szükséges, nemcsak a sajátjából áldozott, hanem alapok létesitésében, gyüjtésében is nálánál nagyobb buzgóságat senki ki nem fejtett. A szegényügy felkarolását minden gyülekezetben sürgette, a szegények és csüggedők mellett szeretett ott állni. Meglehetős módos ember volt; háza ajtaja nyitva állt barátai és tanitványai előtt. Különösen tanitványait szerette maga körül látni minden vasárnap este. Nem egy kellemes és élvezetes ilyen estét töltöttünk családja körében, hol igazán nem tudtuk eldön-

teni, ki volt kedvesebb: a ház fennkölt lelkü urnője, Buckton Alice Mária, kivel 1878-ban kötött házasságot, vagy az igazán lekötelező, szelidlelkü anyós, avagy maga a házigazda, akiben ilyenkor sohase a tanult, széleslátkörü, kötelességtudó professzort láttuk, hanem a szív, a tiszta jellem emberét, a sorsunk iránt komolyan érdeklődő *jó barátot*. Dr. Martineau Skotiában, dr. Carpenter Észak-Angliában, az angol tavak mellett tartottak nyári lakásokat s tanitványaikat egymás közt megosztva, két-két hétre, négyenként magukhoz hivták vendégül. Ilyenkor dr. Carpenter kedves családjával együtt másztuk a hegyeket, tettük a kirándulásokat gyalog, kocsin vagy vonaton. Ily alkalmakon lehetett megismerni dr. Carpenter és családja igazi vendégszeretetét, ilyenkor vettük észre, hogy e komoly tudós valóban a *szív embere*, ki valódi mértékletes életével, tiszta erkölcsi lényével a jótékonyságból kifogyni sohase tudott.

Ezt a kiváló, egészséges szervezetü embert, a f. évi május havában kapott betegsége letörte s június másodikán örökre búcsút mondott a földi életnek. Életérol elmélkedve, nekünk, kik tanítványai voltunk, sok kedvés emlék jut eszünkbe, de — és ebben nem kételkedem — leginkább áthat, elfog mindnyájunkat a dr. Carpenter iránt megőrzött *szeretetünk* és *őszinte hálánk* érzete.

Az angol unitáriusokat nagy csapás érte dr. Carpenter Estlin József elvesztésével. A veszteség nemcsak az övék, nemcsak a tudományos világé, az a mienk is. Őszintén osztozunk bánatukban, résztveszünk az egyház és család gyászában. Ő érette, a megdicsőült férfiért, üdvösségéért imádkozunk és emlékét lelkünkben szeretettel őrizve, áldva áldjuk mi is — erdélyi unitáriusok.

Csifó Salamon.

oooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooo

Próbálja ki, hogy mennyit tud ezekből a kérdésekből megfelelni — a gyermeke.

Kérdezzük ki otthon gyerekeinket, hogy hányra tudnak felelni az alábbi kérdések közül, s aztán a feleleteket, röviden leírva, küldjük be a szerkesztőségbe. A helyesen megfelelők között egy szép könyvet fogunk kisorsolni. Legyünk azonban lelkiismeretesek, s ne mi feleljük meg a kérdéseket gyermekeink helyett, mert akkor nem fognak tanulni belőle egyáltalán. Íme a kérdések:

1. Hány részből áll a Biblia és mit jelentenek a nevek?
2. Hány könyvből, műből áll a Biblia?
3. Mi volt a neve Lót feleségének és mi történt vele?
4. Kinek volt a fia Salamon, a zsidók nagy királya?
5. Meg volt-e Jézus keresztelve?
6. Hány tanítványa volt Jézusnak s mik voltak a neveik?
7. Melyik a két legfőbb parancsolat?
8. Ki ölette meg Keresztelő Jánost?
9. Hol született Pál Apostol?
10. Tanitványa volt-e Pál apostol Jézusnak?

E kérdésekre a feleleteket Szent-Iványi Sándor lelkészhez kell beküldeni július hó végéig.

TŰZHELY MELLETT

Brassai emlékére.

(Ünnepi óda halálának 30-ik évfordulójára.)

1.

Ünnepre föl, te drága szent Sionnak
Síró harangja, csüggeteg kebel!
Mi lett belőlünk? — Hagyj békét e húrnak,
Mindenből az lesz, amit érdemel.
Rontásnak romlás csak a bére,
Egyébre gondolj: építésre.
Könnyben vagy vérben? Élet minden élet,
Csak sose sajnáld, ontsd a verítéket.

2.

Könnyből fohász, fohászból vértezet lesz,
S a könny? Hiában az se húllt soha.
Megváltó ostor kell az embereknek,
Az Ur csak a gyávákhoz mostoha,
A kishitükhöz, csüggedőkhöz,
A benne bízni nem merőkhöz,
De jeleképpen szent szeretetének
Küld egy-egy Brassait a nemzedéknek.

3.

Hogy minek küldi? Büszke fáklyafénynek,
Csillagsugárnak a nagy éjszakán,
Bizonyságnak, hogy a kik másért éltek,
Élni csak azok éltek igazán.
Hogy minek küldte? Trombitának,
Halott felrázó harsonának,
Hogy a ki míg élt csak tanított, intett,
Haló porában is tanítson minket.

4.

Ki és mi is volt csak Brassai bácsi?
Egy koponya. Maga egész világ.
S egy érző szív, amelynek dobbanási
Éretted vertek, magyar ifjúság.
Csodás talány az idő kerekén
Egy vénember, ki nem volt sohse vén.

Hires tudós, a tudománya tenger,
Daróc alatt arany szív, aranyember.

5.

Ki és mi is volt csak Brassai bácsi?
Tudós? Lehet. Belőle kitelik.
A mindenség sem éppen óriási,
S csöppenként minden hordó megtelik.
De mit használ a sok, ha másé?
A kölcsönkért tudás tudás-é?
Otthon forrt must a Brassai tudása,
Egy nemzet itta s lőn föltámadása.

6.

Száz éven át de nem élt itt hiába
„A tudománynak, elmésségnek és
A logikának ez a Góliátja“.
Minden betűje nemzetépítés.
Mi csak vártunk a délizsáncra,
A klavir-mester állt a sáncra.
Mi benn ültünk a boldog óra vártán,
Ő őrként állott künn a hideg vártán.

7.

S hogy tanított? Belőlről nő az ember
S csak fokról-fokra, tömni nem lehet.
A szikrát adja mindig csak a mester
S ne fujja-fujja folyton a tüzet.
Gyújtson ha szikra! Föl csak bátran,
Csak bizalom a koponyákban!
Ne várjon támaszt senki, mint a bálvány,
Álljon ki-ki a saját maga lábán.

8.

Álljon ki-ki keményen meg a lábán!
Nagy praeceptor, halljuk mi hangodat,
Ólomvitézid állnak még a vártán,
S jaj ha nem állnak, az a kárhozat,
Elvész a nép, ha tudományra
Se szomjas már, ha élni gyáva.
De örökélet van számára írva,
Ha megy a merre a praeceptor írta.

9.

Amivel írta, rája vall a festék,
Ahogy kötődik, Sokratesre vall,
A sava-borsa mind-mind görög termék,

Csak *ülni* nem tud, úgy látszik, magyar,
Huszáros merszü ötlet-ember,
Ha látja baj van, rajta, nyergel,
A betű neki nem kényelmes karszék:
Hajrá, legény, a táltosokból van még!

10.

A táltosokból, legény, mi maradt még?
A könny s az út, mely próbák közt vezet.
Nem halljátok az Úr vérző keresztjét
Hogy sír: Péter, szeretsz-e engemet?
Uram, ne kérdezz, látod lelkemet.
Megtántorodva is szerettelek.
Ha éhesen, ha rongyosan, ha fájón,
Állits Uram a hova kellek s állom.

11.

Ünnepre föl te drága szent Sionnak
Síró harangja, csüggeteg kebel.
Mi lett belőlünk? Hagyj békét e húrnak,
A mestert kérdezd meg, hogy mit felel:
Meglesz mindennek, meg a bére,
Gondolj te csak az építésre,
Könnyben vagy vérben? Élet minden élet,
Csak sose sajnáld a szent verítéket.

Pálffi Márton.

Az aranyos mesél.

Az Aranyos lassan, méltóságteljesen hömpölyög medrében. Itt-ott szeliden végigmosdatja langyos vizével a partot, mint amilyen szeliden, gondos félénkséggel csak szerető anya bánhat hattyúleányával. Aztán tovább indul. Mint akinek biztos, határozott célja van s messze még az út odáig. Néhol sziklába ütközik. Ezeknek az utonálló, de kedves és cseppet sem veszedelmes lovagoknak a házájában ez megszokott, szaporán ismétlődő eset. Az Aranyos kecsesen surran mellettünk tovább s legfeljebb, ha szelid habot csipkéz pár méternyire a viz sima tükrén. Néha-néha meg-megáll. Pihenőt tart. Aztán magához öleli a szomszédos, karcsú patakokat, ép úgy, mintahogy szerelmes szivek szokták magukhoz ölelni a szerető szivét.

Az Abrud, a Verespatak, a Jára, még tovább a Hesdát, már messziről kelletik feléje vékony gyiktestüket. S az Aranyos mindenikhez hű tud lenni, ölelő karokkal fogadja, színes mesékkel andalítja s mikor magába zárja őket, a testvérhabon összeölelkeznek s rég letünt századok, ezredévek históriái kelnek életre a habok muzsikájában.

Az Aranyos mesélni kezd.

Csak hallgatni kell tudni. A mese-ár megindult s száll, dagad, hullámzik, rohan, messze mérföldeken, szántókon, mezőkön, erdőkön, bérceken, tej-út hófehérjén, bolygók bolygásán is túl. Öreg havasokról, csodaszarvasokról, pogány rajongókról, kopjás harcosokról, kincskereső ősről, daliás időkről, hitves szerelmekről, megejtett szivekről, nap delelőjéről, napfogyatkozásról. Csak mesél, csak mesél, hol az Ezüsthegyről, hol az Ararátról, hol a Nemeréről és sohasem apad ki a bőséges forrása, mindennap új és új meséket talál ki s naponként új mesével fogadja hol a kis Abrudot, hol a Verespatakot, hol a Jára vizét s száz mese árjával szalad a Marosba, Marosból Tiszába s e nagy magyar folyóból bele a szőke Dunába.

Tegnap a Jára patak vizével üzent a gyalui havasok felé, fel a Vigyázóra, tegnapelőtt meg ő kapott üzenetet Isten gyönyörűséges csodarejtekéből, a Szent László hasadékból. Ma az Abrudnak mesél. Szines, gyönyörü mesét, izzót, mint a kánikulai meleg s erjesztőt, mint mikor a must forr a vincellér ház előtt.

Az Abrud mintha megállt volna, hallgatott. A füvek tágranyitották zöld sejtjeiket, a virágok széttárták szirmaikat, a fák lombjai elcsendesedtek s még a szellő susogása is elpihent ebben a pillanatban.

De hogy is ne némulna el minden zaj, mikor szomszédos, szomszédjukról, a felséges szikla királyról, az ősi hires Detonátáról búgnak a habok. Zúgtak, búgtak, mint mikor sok kis magyar falu templomtornyának harangja egy halk crescendóba csendül össze.

És szállt, szállt a mese s régi időkről regélt a mese-ár.

Amikor még neve sem volt az Aranyosnak, amikor még a rómaiak sem hívták Aranyosnak, amikor a Nagy-Magyaralföld síkján még ott villogott talán a tenger kék vize s az irdatlan erdélyi erdős rengetegét hatalmas szarvasbikák s még hatalmasabb bölények verték fel rettentő bőgéssel.

Ma már tudjuk, hogy mikor és mikép volt, de akkortájt azt hitték, hogy talán-talán épen csak nem régiben teremtette Isten a földet s az idő gyors vágtatása miatt nem tudta még ékességekkel sem felruházni, sem mindenféle szép szabályos formákkal ellátni, sem emberekkel besokasítani. De itt, a mai Erdély földjének formálásakor nagyon eltűnődhetett, igen megszerethette ezt a különösen változatos, kies, gyönyörű földdarabot s ahogy a tengerszemü Szent-Anna-tó ma is bizonyság emellett, egy-két könnycseppet is hullajtott reája. Elég az hozzá, hogy Erdély földjét szive szeretetébe fogadta s ünnepi csokros bokrétának szánta a teremtés nagy művére. Bársonyos zöld füvet vetett a kopasz földre, százszinü buja virágokkal szinesítette be a széles lapályt, vizzel keresztezte utakkal szegélyezte, fákkal tarkitotta, lepkékkel és énekes madarakkal népesitette, hogy szinnel, dallal, muzsikával tegyék hozsánnássá ezt a drága földet. Én azt hiszem, hogy itt volt az igazi Éden, én azt hiszem, hogy ezt a földet szánta paradicsomkertnek az Ur s itt akarta örökre boldogá tenni az ő kedvenc fiának, Manturnak a népét, aki pedig az

ősi szél zúgása, Thonuzoba imája s históriás emlékü táltosok regéje szerint a szkithák, húnok legősibb ősapja, a legrégibb nemzetségü hiunjok vagy hunyorok daliás királya volt.

— Rég volt. Messzi évezrek multak el azóta. Népek, törzsökös nemzetségek hullottak sírba, császárok, faraók balzsamos teste porlatott porrá, világok tüntek el és új világrészek keletkeztek, de Mantur királynak s csodálatos népének, a mennyei birodalmat ostromló ijjasoknak s „Isten ostorának“ és vitéz tetteiknek az emléke örökkön fennmarad, élni fog. — Rég volt, nagyon rég, mondta az Aranyos.

Az Abrud is rábólintott:

— Rég volt, nagyon rég lehetett. Már azt sem tudhatjuk, ugy-e, hogy mi történt Mantur utódaival?

— Dehogy nem. Azt is elmesélem, válaszolta az Aranyos.

És folyt tovább a mese árja, mint a folyam, ahogy hömpölyög, hullámzik, mezőkön, réteken, falvakon, városon, időkön s idők végtelenségén át.

— Mantur hunyor királynak volt egy csodálatos szépségü leánya, — mondta az Aranyos. — Atának hívták. Szép volt,mint az Isteni teremtés gondolata, szép volt, mint az édesvizü tengerek megejtő lótosz-virága, szép volt, mint a legszebb pünkösdi biborrózsa, szebb volt minden Vénusznál, szebb költők és szobrászok elképzelésénél, mert Ata olyan gyönyörüségesen szép volt, mintha az Isten is a maga örömére, gyönyörködtetésére teremtette volna.

— De Ata nemcsak szép volt, Ata bátor is volt, mint egy vadkan és hős, mint Mantur, az édes apja, a hunyorok nagy királya. És szerette az erdőt, a hegyeket, a hüs kristályvizeket, szerette a madarak dalát, az ég mosolygását, a csillagmiriádot s a kék horizontot. Olyan nagy volt benne a szeretet, mint az isteni akarat az egész világ felett s egyetlen szívben sem égett annyi tüz, mint az övében.

— Egy napon azt mondta az Ur a csodálatos szépségü királyleánynak: „Halld most szavaim szép Ata! Megteremtém az eget, megteremtém a földet, világosságot szórtam rá és ékességekkel ruháztam fel, embert formáltam a magam hasonlatosságára. Téged is szültelék a föld bámulatjára, de mindez csak kisérlet, próba még, a teremtés nincs befejezve, még évezrekig formálni, gyurni, alakitani fogom a földet s az embereket is évezrekig cserélgetni fogom, ugy, hogy aki tegnap még a földön volt, holnap már a föld mélyében lesz vagy trónusom lépcsőjén nyeri el hüséges alattvalóim legnagyobb kegyét. De téged, hüséges leányom, már most fel akarlak oldani a földi bolyongás alól, földet és örök halhatatlanságot adok neked és ivadékaidnak s neked adom a legszebb földdarabot, amit csak eddig megteremtettem.

— Indulj hát utnak innen az Amur vidékéről, vedd magad mellé tejmerő leányaidat, ijjhordozó szolgalegényeidet s eredj napnyugot felé, ahol a levegőt is enyhébbé teszem s szinesebbé a tájat. Te

ugy is szereted az erdők hűs árnyát, szeretsz a nappal játszani s éjjel szerelmet szőni a szőke holdvilággal. Eredj, amig kivánja a szemed s ahol megállanál, ott zengj hév imát hozzám s én megáldom azt a földet jóságom minden teljességével.

Ata az isteni szózat hallatára ősi szokás szerint megérintette homlokával a földet, csókkal illette hős atyja-urát, Mantur királyt, aztán összeszedte hű leányzóit, vitéz daliáit, minden marháját s elindult az Ur parancsára napnyugot felé.

A föld már sokszor megfordult akkor még friss tengelye körül, amikor Ata királynő a mai Erdély földjére érkezett. Hegyeket hágtak, rónákon rohantak, hives csermelyeknél hüsitették szomjukat, de oly igen-annyira egyetlen föld sem tetszett meg neki, mint ez a minden kincsekkel tüneményes természeti szépségekkel gazdagon, bőven megáldott kis darab Erdély.

— Legyen tied a sziv minden zsolozsmája, fáradt sóhajunk is legyen hálaadás, mert ilyen gyönyörü helyre vezettél ó teremtő Uram, — rebegte a könnyező lelkü Ata királynő. Karjait az ég felé tárta, mint két himes oszlopot, szemei pedig tágra nyiltak a boldog örömtől.

Az Ur meg ekkép szólt: „Termővé és gazdaggá teszem e tájat s utódaid késő-késő ezrek mulva is áldani fogják hosszu utadat. Neked pedig messzi időkig megnyujtom életed fonalát s hogy a hosszu uttól fáradtan rengő szép tested hüs hullámokban fürdethesd, himes folyammal szegélyzem friss jószágaid. Arannyal, napfénnyel itatom a vizét, aranyhomokkal hintem be medrét s szines virágok magvaival hintem be partját.

Az aranyos elhalkult egy percre.

Az Abrud is elrévedezett.

Mélységes, sóhajos csönd volt.

Mikor a mese árja ujra belerengett a csendbe, az Aranyos igy folytatta:

— Igy és ezért teremtett az Ur kegyelme engem. Hogy habjaim langyos, hűs csókkal fürdessék Ata királynő drága gyöngytestét, hogy kellemes itallal oltsam pihegő szomját s hogy aranyfövényemmel gazdaggá tegyem leányait, fiait.

A madarak vidám-repesőn szelték szárnyaikkal a lenge levegőt.

A dombok, hegyek némán emelkedtek az Aranyos háta mögött, mintha ezzel a némaságukkal is hódoló tiszteletüket fejezték volna ki.

— És mi történt azóta Atával s a bátor hunor nemzetséggel? — kérdezte tovább az Abrud.

— Ata és népe az Ur különös kegyéből sok esztendőket töltöttek az Aranyos vidékén, sokasodtak és szaporodtak, lakályossá tették a lankás hegyoldalt, termékenyebbé a völgyeket s boldog békességben éltek minden fiaikkal, leányaikkal. Aranyország volt kies jószágúk s még gondolatban sem gondoltak semmilyen jöhető veszedelmekre. Vigasságosan voltak s alig vették észre, mikor tul a kék hegyeken hatalmas porfelhőből dárdák, lándzsák ágaskodtak

ki s egy ismeretlen uj néptörzs vágtatott pej paripán országuk felé. Ata megfuvatta a kürtöket, összegyüjtette a kőfegyvereket, dárdákat, fejszéket, glédába állittatta összes szolgálóit és szolgálóleányait s ugy várta a közelgő idegeneket.

— Vajjon jó barátsággal vagy ellenséges indulattal jönnek-e? — Kérdezte önmagától.

— Vajjon jó barátsággal vagy ellenséges indulattal mentek-e — sóhajtottak maguk elé a hegyek, vizek, füvek is megtorpant félelemmel.

A dárdás, kopjás idegenek bizony ellenséges indulattal törtek Ata népe ellen.

— A délceg és szép királynő, aki csiszoltkő-kertjében, bőrökkel diszes harci öltözékében most százszor szebb és százszor királyibb volt, még jámborul kérdezte a jövevényektől:

— Kik fiai vagytok és mely járatban jöttetek?

Az idegen vezére dölyfösen felelte:

— Országot jöttünk venni.

Ata sértett büszkén, de tudatos nyugotdan válaszolt:

— E föld az én és jámbor népem földje. Ez nem eladó ország. Tovább pedig az útat északra is nyugatra is megtaláljátok.

A vezér gőgösen felelt:

— Ha nem adod, majd máskép vesszük meg. Dárdáink, fejszéink éle fogja ráütni a pecsétet az alkura. — S azzal megkezdődött a hunyorok s a föld gyomrából előszálló idegenek ádáz küzdelme Aranyországért.

— Ata népe körülfogta imádott királynőjét. Szolgáló leányai voltak a testőrök s deli leventéi a hős csatárok. Az ellenség száma összemérhetetlenül sokkal nagyobb volt. Mint a pelyva ugy ömlöttek szét Ata harcosai között. Minden hősi elszántság, minden harci virtus megtört sokadalmukon. Ata hős vitézei pedig, mint a rőt levelek az őszi fáról, ugy hullottak szanaszét. A végén már csak szolgáló leányai védték szépséges királynőjüket. Férfias erővel, saját testükkel fedezték a borzalmas ütközetben. De a hos leányzók ereje is megtört. Már alig nehány százan, aztán alig nehány tizen állották csak a kemény csatát. A győzelem reménye teljesen elveszett. Királynőjük élete is Isten oltalmában volt.

— De az Ur most is megmutatta a maga erejét. Csoda történt. Hatalmas robajlás, éjsötét ég-vihar dördült bele az emberek küzdelmébe. Ha Ata királynő nem vehetett diadalt a váratlan, hirtelen előtört idegeneken, az Ur diadalt vett rajtuk. Ha az imént még annyian voltak, mint a pelyva, most éppen oly sürün hullottak halomra. Holttest holttesten feküdt. De még állt a nagy csata.

— Mikor a kopják, kőfejszék már a királynő koráll-testébe csaphattak volna, az Ur egyetlen hatalmas dörejjel véget vetett a galád tusának. Egyik pillanatról másikra, fegyvereikkel vérszomjaikkal együtt kővé meredtek az imént még egymást öldöklő harcosok. S ahogy egymásba furódtak óriás kődárdáik, ugy hajlottak egymásra a megkövesedett holttetemek is.

A fák már nem susogtak halk nesszel sem.
A fűszálak elvérezték chlorofill zöldjüket.
Az Abrud patak könnyeket sirt.

És az Aranyos is befejezte ezt a szomoru történetet. Csak ennyit mondott még:

— Ata királynő és az idegenek óriás kősirhalmát később Detonátának nevezték el. A Detonátán pedig még most is látszanak és látszani fognak még évezrek multán is a gyilkos dárdák, kopják és a harcosok megkövült óriás testei. A hatalmas bazalt oszlopok, az egymásra hajló élek ennek a harcnak* nyomait mutatják. Az a zugás, különös, érdes hang pedig, amelyet néha-néha hallani lehet a Detonátán s körülötte, az az Ata királynő kővé vált lelkének sóhaja, sirása, ég felé esdő könyörgő imája.

A viz medrében felmorajlottak a fehérre mosott kövek. A habok összetorlódtak egy csúcsos testü, gyilkos tekintetü szikla körül.

*

A város felől, ahol még van némi maradványa a régi gazdagságnak, amelyet Ata királynőnek köszönhet a környék, egy idősebb férfi s egy fiatal gyerek jöttek az Aranyos felé.

A gyermek igy szólt a férfihez:

— És mond apám, mi mikor jöttünk erre a vidékre?

— Jaj, fiam, azt nem lehet megmondani. A monda szerint az őseink már több ezer évvel ezelőtt itt laktak s talán hiunjoknak, vagy, ahogy a meseirók mondják, hunyoroknak hivták. De egyszer jött egy uj nép, az elpusztitotta őseinket s csak azok menekültek meg közülök, akik a harc idején a barmokat, állatokat őrizték a távolabbi sziklákon, hegyeken. Ez a pár hirmondó idők folyamán aztán ujra elsokasodott s benépesitette ismét nemcsak a régi vadregényes, aranyhegyek övezte vidéket, de unokáik már a messzi zöld völgyeket, tulnan-túli réteket is ellepték. Igy tartja a monda és erről mesél az Aranyos is, ha néha-néha melegebb sütésü napokon álmodó lelkü, rajongó szivü városlakók jönnek partjaihoz, hogy elüzzék robotos napjaik bágyasztó gondjait.

Az apa és fia tovább mentek.

Csak az Abrud állt, lassitotta meg rohanását keskeny völgyében.

A nap sugarai pajkosan kacérkodtak a viz tükrén. Játsztak, kergetőztek az aranyhalakkal, aranyhomokkal. Az aranyhomok rászáradt csillogó testükre s visszaverődő fényük messzire beszitálja a kék hegyeket, kék hegyeknek boldog-bus országát.

S. Nagy László.

Küldjétek gyermekeiteket minél többen a középiskolába és ne vessétek meg a kereskedelmi és ipari pályákat!

NŐK VILÁGA.

Apám sírjánál.

Már csak a lelkem lát . . .
Vágyva keres szemem — s néma hanton pihen.

Szólítana ajkam . . .
S hangtalan könnyekkel kérdezget a szivem.

Fölissza e halom
Szomjasan, harmatként, fölissza-e könnyen?

Vagy lesír a mélybe,
Porladó szivedre forró, fájó könnyem . . .?!

Én édes jó Apám!
(Itt rezeg most hangod rég hallott zenéje.)

Bús emlékezésnek
Virrasztós mécsétől enyhül a sír éjje?

Pihenésre némult
Sorstól kínzottaknak jó az örök álom?
Begyógyul ott a seb,
Mint a világ ütött, — ott a másvilágon?

Lobogó szívlángnak
Melynek éltetője: Szeretet, Akarat
Jutalom a sarló
Ős halál kezében, mellyel szivet arat?

Nyugalom-e ott lennt
Elfeledni mindent: miért keblünk vérzett . . .
Vagy jobb a keresztet
Vonszolva itt vinni, ha sújtol a végzet?!

Oh de mért faggatlak?!
Vigasztalan e sír s Te nem, nem vagy Te itt! . . .
Mintha szólitanál . . .
Megremegek; érzem lelked reám tekint.

S mintha dal dalolna . . .
Uj reményritmusát szivem veri halkan:
„Bizzál az Istenben“
Én édes jó Apám! Te bízhatsz e dalban.

Ürmösi Károlyné.

Unitárius nő a szószéken és az életben.

A nőt már többé nem kell emáncipálni. Legtöbb nagy dologban eddig sem kellett. Mindig megállotta a maga helyét, ha arra került a sor. Két külföldi unitárius nőről akarunk szólni.

Egyik bolgár, másik finn. Az Toplitzkyné, ez Lappaláné. Annak is ennek is az ura papságra készült Amerikában. Szép sikerrel kezdették meg munkájokat. Megnősültek. Toplitzkynénak három, Lappalánénak négy gyermeke született. Mikor a munkájok javában folyt, a férfiak meghaltak s a nők a nehéz, kemény sorssal bátran szembe néztek. Nemcsak gyermekeiket gondozták és nevelték a maguk emberségéből, hanem a gyülekezeteket is.

Toplitzkynéről majd máskor fogunk szólni, mert a bulgárok közelebb vannak hozzánk, jobban is ismerjük őket, hiszen egy bolgár ifju a mi teológiánkon végzett, egyházainkat látogatta.

Lappalané Amerikában lakik és Virginia állam Minnesota nevü városában végez olyan papi munkát, ami érdemes nemcsak minden nő, hanem minden férfi figyelmére is.

Minnesotaban van az anyaegyház s Alango és Idington községekben a leányegyházak.

A finnek különös természetü emberek. A lutheránus egyházhoz tartoztak s ma is sokan ragaszkodnak a régi ortodox hithez, de nagy részök már azt tartja, hogy jobb egyház nélkül élni. Ezeknek volt szükségük uj vallásra s ezek jöttek rá, hogy az unitárius vallás teljesen kielégiti az ők lelki szükségöket.

A Lappala család érdeme ez a szerencsés fölvilágosodás. 1912-ben fogtak munkához. A férj Bostonban végezte a teológiát s csakhamar megismerte az unitárius vallást és megkezdette nem könnyü misszióját. Virginia államban az unitárius vallást kevés helyen ismerték. Minnesota városban ő és neje vezette be a vallást s nekik kellett megteremteni az imaházat, papilakot s a gyülésternet. 1924-ig folyt a kemény munka, de addig még csak ment, mert a férj és feleség kezet fogva dolgozott. 1924-ben a férj meghalt s a három gyülekezetet és négy gyermeköket feleségére hagyta. Szerencséjük volt, hogy papi lakról már nem kellett gondoskodni s a derék asszszony nem sokáig habozott. Nekifogott a papi munka folytatásának. Siker koronázta, mert a mivelt finnek között nehány vezető férfi vállalta a pénzkezelést, az elnöklést és egyéb napi munkát. Lappaláné folytatta a papit. Minnesotában prédikál havonként kétszer Alangoban és Idingtonban egy-egy vasárnap.

Kezdetben csak nehányan hallgatták, de most már 100 vagy annál is több hallgatója van. Az anyaegyházban a hivek száma 500.

Érdekes, hogy a finnek más helységbe is elhivják. A munkája fokozatosan szaporodik, mert Amerikában a finnek száma 360.000. Nagy részök már jól tud angolul, s most azon fáradoznak, hogy angol-nyelvü istentiszteletet is tartsanak.

Az amerikai unitáriusok nagy érdeklődéssel kisérik ezt az uj mozgalmat s azt remélik, hogy rövid idő alatt nagy gyülekezetekben fogják hirdetni az unitárius hitet.

A mi nőink is megállják a helyüket, ahol alkalom kinálkozik. Közelebbről Aradon Dávid Albertné urnő fogott hozzá ottani hiveink lelkes vezetéséhez s csekély számu iparos tanuló oktatásához. Mi ehhez csak azt mondjuk az irás szavaival: az alkalmat áron is megvegyétek. A talentumot nem kell elásni, hanem forgatni kell alkalmas módon, hogy fényesedjék.

Szünidei ingyen nyaraltatás.

Az Unitárius Közlöny is közzétette volt májusi számában, a Romániai Magyar Kisebbségi Nők Központi titkárságának felhivását Erdély magyar társadalmához, melyben azt kérte, hogy egészséges vidéken lakó családok kolozsvári gyermekeket, kiknek szüksége van nyaralásra, a nyári szünidőre vendégül lássanak.

Ma örömmel közölhetjük, hogy a felhivás nem volt pusztában elhangzó szó, — mert mintegy 120 család hivott meg nyaralni gyermekeket.

A levelek egytől-egyig, meleg magyaros vendégszeretetről tesznek tanubizonyságot s mindenik hangsúlyozza, hogy a vendégül látandó gyermeket, mint családtagot fogják tekinteni s úgy testi, mint szellemi és erkölcsi gondozását szívesen vállalják.

Minden magyar asszony, ki szivén hordozza a következő generáció ügyét, örömmel láthatja e nemes célu akció várakozáson felüli szép sikerét és nekünk unitárius asszonyoknak különös gyönyörüségünkre szolgálhat, hogy a meghivó családok aránylagosan tekintélyes száma, mintegy 20 unitárius.

Ezeknek pedig fele papi család.

Boldog büszkeséggel halljuk e hirt mindnyájan, kik közülünk, unitáriusok közül fennjártunk a nyaraltatást rendező bizottság főhadiszállásán. Kovács Dezsőné ajánlotta fel lakását e célra, hol hosszú asztalon kiterített árkospapirokon van sorba irva a sok, meghivó család neve és jóságos szivü asszonyok sok tapintattal rendezik el, hogy melyik gyermek hova jusson.

A gyermekeikkel jövő szülők egymásnak adják a kilincset. Aki nem tudja megfizetni az utiköltséget, annak még azt is adják, — akiknek nincs meg az előirt csekély ruha- és fehérneműkészlete sem — azt felruházzák.

A báró Huszár Pálné vezetése alatt álló magyar nők központi titkársága másfél évi munkássága sok szép eredményre tekint már vissza, — de a leggyönyörübb siker eddig a nyaraltatási akció, — mert itt most a központi lelkes munkások felhívása viszhangra dobbantotta az egész erdélyi magyar társadalom szivét.

A nyaraltatási akció megszervezésének oroszlánrészét Kovács Dezsőné és két tanárnő, leánya Sulyok Istvánné és báró Mannsberg Margit végezték. Mi unitárius asszonyok boldogok lehetünk, hogy a központi titkárság vezetőségében olyan asszony képvisel, mint amilyen Mikó Lőrincné, ki fáradságot nem ismerve, a szó legszorosabb értelmében éjjel nappal kitartó lelkesedéssel végzi a vállalt munkát, mert még az éjjeli vonattal utazó gyermekek indulásánál is ott van.

A vidéki nyaraltatási akcióval karöltve, az itt Kolozsvárt maradó gyermekek számára is lesz gondoskodva megfelelő üdülésről. Ennél az akciónál is sok lelkes unitárius asszony nevét kell megjegyeznünk: Csifó Salamonné, Papp Domokosné, Pataky Jenőné, Borbély Istvánné és Ürmösy Józsefné egyaránt kivették részüket a munkából. Igy örömmel állapíthatjuk meg, hogy ahol emberbaráti munkára van szükség, ott az unitárius asszonyokra mindig számitani lehet.

A kolozsvári unitárius asszonyok hálás köszönetet mondanak, azon vidéki unitárius asszonytestvéreiknek, kik nemes szándékuk megvalósításában segítségükre siettek. Elsősorban derék papjaink jó feleségeinek, kik jó példával jártak elől. Legyenek áldottak érette.

oooooooooooooooo|oooooooooooooo|oooooooooooooooo

Tanítsuk gyermekeinket a pénz megbecsülésére

Hányszor, de hányszor fordul elő ez a tárgy beszélgetés közben, tanácskérésként, sőt panaszképen is. Talán néhai jó Ádám apánk és Éva anyánk is ezen gondolkoztak, miután a paradicsomból kiveretve pénzvalutára kényszerültek. A kis Kain, vagy a még kisebb Ábel nem lehettek különbek, mint a mai Jancsik, Jóskák és Mariskák, s bizonyára ép annyit kínozták a szüleiket két leire való krumpli cukorért, mint a maiak. Komolyan beszélve, azonban, ez a tárgy igen-igen fontos. A gyermek egy-két leus pazarlása holnapra két-háromszáz, sőt annak tízszeresére is megnövekedhetik, s akkor fog a legsúlyosabbá válni, amikor felnevelő szülei már nem állanak mellette, hogy könnyelmű pénzszórásában megintsék. De sok könnyel és verítékkel szerzett föld úszott már el a második, vagy harmadik generáció kezén, pedig talán nem a korcsma, nem is a kártya vitte el, hanem egyszerüen a könnyelműség, a pénz értékének meg nem értése, s következőképen meg nem becsülése. De hát hogyan segíthetünk rajta? Megtaníthatjuk-e gyerekeinket a pénz megbecsülésére? Egy dolog biztosnak látszik az eddigi tapasztalatok alapján:

egyszerűen nem adni a gyereknek pénzt, még nem fogja őt megtanítani annak értékére. Ha felnő s kézhez kapja örökségét, két kézzel fogja szórni majd, hogy kipótolja a hosszú éveket, mikor nem júthatott pénzhez. Az sem segít sokat, ha örökösen rágjuk a gyerek fülébe, hogy „becsüld meg a pénzt“, „ki a fillért nem becsüli, sokra nem érdemes“, — mert a gyerek nem filozófus, aki a neki mondott mély szavak igazságán töpreng. A legbiztosabb módszernek látszik, ha a gyerek gyakorlatból, tapasztalatból tanulja meg a pénz értékét. Ezért nagyon ajánlatos föleleveníteni a régi jó cserépperselyeket, hogy hadd gyűjtsön ott az a gyerek nyuszira, labdára, pergettyűre, miegyébbre. S a gyűjtésre alkalmat kell neki adni. Hadd végezzen kisebb-nagyobb munkákat a ház körül, a kertben, s szerezze meg saját keze munkájával azt a 4—5 leut, amit majd a perselyébe rak. Egy jóismerősöm mondotta volt egyszer: „Szivesen adnék 100 leut annak, aki a fiamnak 25 leu megszerzésére alkalmat adna!“ Csak akkor fogja az a gyerek megbecsülni a pénzt, mikor saját tapasztalatából fogja megtanulni, hogy milyen nehéz dolog azt megszerezni. Aztán alkalmat kell adni a gyereknek, mikor már érettebb korba cseperedett, hogy bepillanthasson a gazdaság, vagy a háztartás pénzügyi titkaiba is. Tanulja meg, hogy a mindennapi kenyér megszerzése micsoda nehéz fáradtságon, számításon és kalkuláción nyugszik. Mindenek felett pedig, mint mindenütt, úgy itt is, a szülők magatartása a legfontossabb. Ha ők meggondolva és okosan élnek, példát adnak gyerekeiknek is hasonló életmódra. Vagyonszerzés, de a mindennapi megélhetés is, nem minél több pénz összehordásában éri el célját, hanem annak, ami meg van okos beosztásában. Egy semmiségre ki nem adott leu annyi, mint egy nyert leu. „Költs egy kicsivel kevesebbet, mint amennyit szerzesz“ — ebben áll a nyugodt megélhetésnek, sőt a sikernek is a titka.

Ha gyerekeinket meg tudjuk tanítani a pénz megbecsülésére, olyan örökséget hagytunk rájuk, mely sok aranynál és sok ezüstnél többet ér. *Sz. I. S.*

Ima fiatalemberek számára.

„Ó Isten, mi Atyánk, emberi szíveknek örök vizsgálója, segíts minket a Te mennyei közelségedbe jutni igazságban és őszinteségben. Hadd legyen a mi vallásunk telve örömmel és a mi Tégedetimádásunk természetes. Erősitsd és növeld a mi bámulatunkat minden iránt, a mi tiszta és igazságos dolog, csökkentsd bennünk a képmutatásra való hajlamot és irtsd ki szívünkből az alakoskodást. Bátorits minket, hogy törekedjünk felülemelkedni a közönséges életmódon, tedd, hogy inkább válasszuk a nehezebb igazat, mint a könnyebb hamisat utaink közül, hogy sohase elégedjünk meg féligazsággal, mikor az egészet is megnyerhetjük. Áldj meg minket azzal a szent bátorsággal, mely minden nemes és méltó iránt való

felbúzdulásunkból fakad; mely megakadályoz minket, hogy behódoljunk a gonosznak és megalkudjunk az igazságtalansággal; mely nem ismer félelmet, mikor az igaz és a nemtelen kelnek harcra egymással. Őrizz meg minket, hogy könnyelmüek és frivolak legyünk az élet nagy és szent dolgaiban. Adj új kötelékeket barátaink szíveihez és új alkalmakat nekik szolgálatokat tehetni. Hangold ragaszkodásra a szívünket azok iránt, akik mosolyogva néznek az Élet szemébe, s taníts meg elnézőknek, sőt rokonszenvezőknek lennünk azokkal szemben, kik sopánkodnak és jajgatnak színe előtt. Taníts meg minket igaz boldogságot és tiszta örömet találni minden mókás és vidám dologban, de fordítsd el lelkünket, zárd be füleinket attól, a mi durva élcelés, vagy káromkodás. Segíts minket a mi munkánkban és a mi játékainkban egyaránt, hogy tegyük magunkat erős testüekké, erős lelküekké és tiszta erkölcsüvé, hogy testületünk nevét saját magaviseletünkkel emelhessük és még tiszteltebbé tegyük. Segíts, hogy West Point hagyományaihoz méltóan, a Te nagy nevedben rejlő parancsolatokhoz igazán ragaszkodva jussunk mindig közelebb és közelebb Tehozzád. Kérünk Téged ezekre az emberiség nagy Barátjának és Mesterének nevében. Ámen“.

Ezt az imát a West Point (Amerika) katonai főiskola növendékei választották magukénak közakarattal.

Fordította: *Sz. I. S.*

Vidám percek.

Idők jele. — *Tanító:* (rendkivűl éleseszü tanítványához) Móric, mennyi lenne 5000 leunak a nyolc százalékos kamatja hat hónap alatt?

— Semmi felelet.

Tanító: Mi az, te nem tudod megmondani, Móric?

Móric: Dehogy nem, de manapság az ember szóbasem áll harminc százalékon alúl.

* * *

Mester: Ki törte be az ablakot, amig nem voltam itthon?

Jancsi: Jóska csinálta, mesteruram; lehajolt, amikor fejen akartam hajitani egy pityókával.

* * *

— Hallom, hogy Juliska és Péter összeakarnak házasodni. Azt hittem, még nem is ismerik egymást eléggé . . .

— Persze, hogy nem. Éppen ez az oka, hogy összeházasodnak.

* * *

Mester: Most pedig, hogy megegyeztünk a bérre nézve, ki kell jelentenem, hogy nálunk a korai órák vannak szokásban.

Új segéd: Nagyon jó. Sohasem zárhat igen korán nekem.

Utas: Kell-e fizetni ezekért a gyerekekért?
Kalauz: Haton alul nem fizet.
Utas: Ez jó, amint látja nekem csak öt van.

* * *

Festő: A mai közönség kilencven százaléka egyáltalán nem tud megkülönböztetni egy jó festményt, egy rossztól.
Kritikus: S ez a szerencséjük ugyebár Önöknek . . .

* * *

Jótékony látogató a börtönben: Jön-e valaki a barátai közül meglátogatni önt?
131313 számú rab: Nem asszonyom, valamennyien itt laknak velem együtt.

Közli: *Sz. I. S.*

A csábítás.

Az ördög egyszer nagyott gondolt, s magára vette az arany csillogó csábító formáját és odavetette magát két testvér közé, a kik éltek vágyon, keresve a boldogságot, amely mindig elrejtőzött a láthatatlan semmiségbe, ahová hajszolt életek futottak és megsemmisültek, mert akarták a boldogságot, amit soha meg nem tudtak találni, mert a tévedés ott lakott bennök és ettől nem tudtak megszabadulni, vagy talán észre sem vették, hogy a tévedés már majdnem a lényege lett az embereknek.

Keresték a boldogságot, amit a kincshalmazokba képzeltek belé, amely után vad hajszába fogtak titkos vágyaktól űzve, egymást letiporva, bemocskolva, bűnös sóvárgással álmodtak róla, a hazugságról. És mindig csak arra igyekeztek, hogy azt a testhüvelyt, amelyben a lélek akart öntudatra kelni, mennél kényelmesebben helyezzék el a küzdés terén, ahol céltalan célokért folyik a harc.

Szegények voltak, nincstelenek. Nem volt egyebük, csak vágy és álom . . . És az is hazug! . . .

A bensejüket zaklatta az irigység. Sóváran nézték azokat, akiket a sors elhalmozott kincseivel és felzokogtak. De nem hallotta senki a fájdalmukat, amit a vágy korbácsa sebzett a szívükbe. Senki nem vett tudomást erről, csak ők, akik hordották a szenvedés keresztjét az élet Golgotáján s elvesztek a sokaságba az ál-Krisztusok között.

A két testvér megállt, egy percre letéve az élet terhét, pihenni akart, hogy aztán újult erővel cipelhessék tovább oda, ahol megszünnek a szenvedések, a vágyak, az álmok és a csalódások.

E pillanatban vetette oda magát az ördög a két testvér közé. Kihívóan vigyorgott rájok és szinte hangzott a csábító szó: „Nézzetek ide! En vagyok az erő, a hatalom, a fény, a pompa. Éret-

tem folyik minden emberi küzdelem. Nélkülem nincs kenyér s ruha. Érettem emberélettel áldoz. S most ha akarod, a tiéd vagyok, csak ki kell nyújtsd a kezed. Akkor nincs számodra több küzdés, csak gyönyör és nyugalom“. — Így szólt a csábítás, amely bár hangtalan volt, de rajta át sugárzott az értelem.

Négy szem egyszerre vetette rá a tekintetét és egyszerre gyúlt bennük a vad tüz, amely vágyón, epedőn hevült a bűvös látványtól fűtve. Egy percig tétován álltak megbűvölten s részegülve és mámortól vakultan. Hisz, minden álmuk, vágyuk most itt fekszik előttük, csak ki kell, hogy nyújtsák a kezüket és övék a fény, a pompa és minden álmuk megvalósul.

Ketten voltak, de egyikük sem látta a másikat, sem a vajudását, sem pedig az örömet, amely ott sugárzott az arcán, csak a bűvös kincset, az életátkot, a mi a szíve mégis az életnek s amely süketen vak az Igazság megismerésében.

Négy kéz egyszerre nyúlt a kincshez, s ekkor hirtelen találkozott a tekintetük, amely haragos tűzzel villant. Nem ismerték fel egymásban a testvért, csak a gyűlölt ellenséget. Nem látták, hogy egy a szívük, csak a harag tüze hevített. Azt sem vették észre, hogy lelkük van, amely közös, elválaszthatatlan. Semmit! semmit! nem láttak, csak a csábítást!...

Hirtelen fegyverek villanak, éles tőrök... Az egyik kéz fürgébb s lesújt még mielőtt a más védhetné magát.

A vér kibuggyant és ráfröccsent az aranyra, amely ismét ördöggé változott és kajánul röhögött a hörgő áldozatjain. Az egyik ott feküdt a saját vérében, magához ölelve a halált, amely mint mentő jött, hogy véget vessen egy kínos vergődésnek.

A másik pedig meglátva az ördögöt, önmagára ismert a saját vétkében...

Nem volt menekvés. A vizió eltünt, az álom megsemmisült. Nem maradt más a számára, csak egy nagy puszta lét, ahol nincs egyéb, csak az örökös szomjúság, amit nem lehet oltani soha! soha! csak egyszer a Halál, amely rettenetes lesz.

Hová fusson? hová meneküljön? Nincs út, amely kivezetné e rémes kaoszból, ahová a végzet vihara sodorta és ahol összetört a hajó és csak a roncs maradt meg, amibe még belekapaszkodhat, de ez mit ér?

Jobb volna, ha a Halál lesújtana rá a villám üstökével, hogy végképpen megsemmisüljön, eltűnjék, mintha csak nem is létezett volna soha! soha!

Hirtelen felidéződött képzeletében a jövőjének a képe. Maga előtt látta a börtön hatalmas hideg falait, az ítélőszéket, a bitófát. Megborzadt!... Dülledt szemeit rámeresztette a kezében levő tőrre, amelyen ott piroslott a testvére vére. Hideg borzongás futott át rajta.

Egy utolsó gyilkos gondolat cikázott át az agyán s már fölemelte a tőrét s egy gyors mozdulattal átdöfte a saját szívét. Lebu-

kott a földre a testvére mellé és egy utolsó erőfeszítéssel rányomta az ajkát a testvére kihűlt ajkára és egy forró csókot adott, amit a Halál odafagyasztott a megölt testvér ajkára, megbékültek egy örök nagy testvéri csókban.

Gál Joachim.

Egyházi és iskolai mozgalmak.

Tisztelettel jelentjük kedves olvasóinknak, hogy lapunk legközelebbi száma október hó elsején fog megjelenni!

Brassai emlékünnep a kolozsvári unitárius templomban és a temetőben.

Június 12-én nagy és előkelő közönség előtt tartott dr. Brassai Sámuelnek 30 éves halála évfordulója alkalmából díszes emlékünnepélyt az Unitárius Egyház K. Tanácsa. Erdély magyar társadalmának s intézményeinek képviselői hódolattal jelentek meg a templomi ünnepségre.

Az ünnepség egyik fele a templomban, a másik a temetőben a hatalmas emlékmű előtt folyt le.

A templomban kezdő- és közének után imát mondott Vári Albert vallástanár, vonósnégyessel szerepeltek a Magyar Zenekonzervatórium tagjai, megnyitót tartott Mlt. dr. Ferenczy Géza főgondnok, emlékbeszédet olvasott fel dr. Gál Kelemen tb. igazgató, ünnepi ódáját szavalta Pálffi Márton tanár, régi magyar egyházi éneket énekelt a „Törekvés“ dalkör.

A magas színvonalú, áhítatos ünnepség után a közönség zártsorban vonult ki a temetőbe, ahol énekelt a kollégiumi énekkar, emlékbeszédet tartott dr. Boros György főjegyző, mit követett a reformátusok részéről Vásárhelyi János főjegyzőnek megemlékezése és hódolata. A Cluji Román Egyetem és az E. M. Egylet nevében beszélt dr. Kristóf György egyetemi tanár, a Magyar Tud. Akadémia nevében Tulogdy János tanár, az Erdélyi Irod. Társaság nevében dr. Tavaszy Sándor ref. teol. ak. ig. és végül Sándor József volt szenátor.

Fölemelő és bensőséges volt egyszerre ez az ünnepség, mindannyian mélyen meg voltunk hatva; legyen áldott Brassai emléke!

Az Erdélyi Irodalmi Társaság Brassai emlékünnepélye Torockószentgyörgyön június 26-án.

Nagy Brassai-bácsink szülőfalujában június 26-án tartott ünnepséget az Erdélyi Irodalmi Társaság, hová Kolozsvárról autóbuszon utaztak ki mintegy 26—28-an.

A falú végén díszkapúval várták a Társaságot s csatlakozott

vendégeit és egy falusi ember ékes-komoly köszöntővel üdvözölte őket, mire főjegyzőnk, a Társaság alelnöke válaszolt.

Ezután a reformátusok a református, a katholikusok a katholikus, az unitáriusok az unitárius templomba vonultak s megtartották istentiszteleteiket.

Az unitárius templomban az ének után imát mondott dr. Boros György főjegyző, beszédet tartott Vári Albert vallástanár, énekelt a közönség.

Templomozás után br. Rudnyánszky őméltósága szivességéből ízletes villásreggeli állott a megjelentek rendelkezésére, mely után az újonnan épült Kultúrházban tartotta meg a Társaság fölemelő ünnepségét.

Marosi Mátyás tanító dalárdája nyitotta meg az ünnepséget s majd dr. Borbély István igazgató, a Társ. főtitkára mondott emlékbeszédet, kiemelve, hogy e szép Kultúrház Brassai nevéről van elnevezve s szellemét van hivatva ápolni. Gál Gyula unitárius lelkész ismertette a Kultúrház építését, miből örömmel hallottuk, hogy a hívek nagy áldozatkészsége mellett a helybeli ref. lelkész is kivette részét az áldozatkészségből, amennyiben a ház helyét sajátjából adományozta. A Kultúrházat megáldotta a reformátusok nevében dr. Tavaszy Sándor teol. ig., a róm. katholikusok részéről Németh Gellért Szt. Ferenc-rendi szerzetes, az unitáriusok részéről dr. Kiss Elek teol. dékán. Magyar nótákat énekelt Ütő Mária harmonium kisérete mellett Farkas Albertné, Boros Irén őnagysága s felolvasást tartott Kovács Dezső ref. koll. igazgató, a Társ. alelnöke.

Templomszentelés Csegezben.

Nagyszabású, szép ünnepsége volt a csegezi unitárius egyházközségnek pünkösd másodnapján, mert akkor szentelte fel újonnan épült csinos templomát.

Az új templom kb. 375.000 leuba került s egy jóltevőnek, néhai Pálffy Jánosnak a kertjében épült fel. A hívek mintegy 60.000 leu értékü közmunkát végeztek s egy Csongvai nevezetü afia 15.000 leut adott a templomépitésre és 18.500 leuval újittatta meg az orgonát. Demes volt gondnok, új Urasztalát készittetett 6000 leu értékben s Szász, jelenlegi kurátor az épitést vitte keresztül és a szószék feletti koronát javította ki. A torockóiak épitették a bejáratot s a templom háta megett levő védő falakat. Az épitőmester mészkői Kereki nevü unitárius afia volt s feladatát nagyszerüen oldotta meg.

Az ünnep alkalmával imát Lőrinczy Dénes tordai esperes mondott s a felszentelő beszédet dr. Kiss Elek teol. ak. dékán tartotta, ki nemcsak a templom vallási értékére mutatott rá nagyhatású beszédében, hanem a hívek erkölcsi elhivatására is abban a kulturális életben, melyet faji és vallási külömbség nélkül meg kell élnünk a hazában.

A főt. püspök úr sajátkezüleg írt üdvözletét dr. Mikó Lőrinc titkár olvasta fel. Két kis gyermeket megkeresztelt Ádámossy Gábor kövesdi lelkész, úrvacsorát pedig Árkossy Tamás somfalvi lelkész osztott.

A kis Csegezben, mint egy kis sasfészekben, közel a híres Székelykőhöz sokan gyűltek össze e nagy ünnepségre s az ezt követő barátságos banketten román testvéreink képviseletében a jegyző mondott barátságos és megértő üdvözletet az elhangzott beszédek közepette.

Reggelig népes tánc volt.

Vajha az új templom és az új torony egy teljes és kivánt lelki megújhodást is jelentene a csegezi egyházközségre.

Jelenvolt.

Elhunytak. Alsóboldogfalvi *Gyarmathy Lajos* földbirtokos, volt törvényhatósági bizottsági tag, Egyházi Főtanácsunk tagja, f. év junius 25-én a reggeli órákban elhunyt Ujszékelyen. Halálát családján és kiterjedt rokonságán kivül, tisztelői serege és vallásközönségünk egyaránt gyászolja. — Hódmezővásárhelyi egyházközségünk fájdalommal jelenti, hogy 36 éven át hü gondnoka és nemesszivü jóltevője *Kovács József*, a Duna-Tiszamenti Unitárius Egyházkör felügyelő-gondnoka, a Magyarországi Unitárius Egyház Igazgató Tanácsának és a Magyar Unitárius Egyház Főtanácsának tagja, kormányfőtanácsos, junius hó 18-án elhunyt. Halála súlyos vesztesége egyházunknak. Legyen emlékük áldott.

Értesülésünk szerint a rendes lelkészi továbbképző-tanfolyam a Főtanácsot megelőző napokban fog két nap alatt megtartatni. Mint eddig, ugy ez évben is kiváló program fogja a továbbképző-tanfolyam létjogosultságát és hasznosságát bizonyitani.

Lapunk zártakor vesszük a szomoru hirt, hogy Abrudbányán óriási tüzvész pusztitott, megsemmisitve unitárius egyházközségünk templomát, papilakát és két bérházát, melyből a kis egyházközség egyetlen jövedelme jött. A csapás oly nagy, hogy az egyházközség megsemmisülésétől lehetne tartani, ha a hivek és lelkész nagy, szent elhatározása: bármi áron is ujjáépiteni az elpusztult Siont, nem biztatna. Hir szerint gyüjtést kivánnak indittatni s maguk is minden erejüket összeteszik a siker érdekében. Hisszük, hogy Isten, ki néha megpróbálja gyermekeit, de végleg soha el nem hagyja, most is meg fogja segiteni a Benne bízókat.

Egy magyar iskola halálára. A magyar iskolaügyekkel szemben annyi türelmetlenséget tanusító s a jogtalanságok egész hosszú sorozatát véghez vitt kormányoknak egy újabb kultúra-ellenes cselekedetéről adhatunk hírt. A kormány, mint sokak előtt isme-

retes, már évekkel ezelőtt elhatározta, hogy a kolozsvári női ipariskolát fokozatosan megszünteti s három év óta évről-évre mindig ki is végezte az iskola egy-egy osztályát. Igy került az idei iskolai év végén kivégzés alá az utolsó évfolyam s ezzel a közel félszázadon át olyan hasznos és értékes munkásságot kifejtett kolozsvári női ipariskola végleg eltünik az erdélyi magyar iskolák napról-napra gyérülő soraiból . . . Negyvenöt esztendő után az idei évzáró nemcsak az 1926—7. tanév befejezését jelentette, de szomorú temetése volt ez magának az iskolának. Igen. A kolozsvári női ipariskolát halálra itélték s a napokban megtartott utolsó évzárón már elparentálták szép multú intézményünket az iskola vezetői, elnöknője és majdnem kezdetétől fogva igazgatója, a tevékeny és áldottlelkü Páll Anna. És most mi is sírhatunk valamennyien. Elsírathatjuk legújabb halottunkat, elsírathatjuk azt a sok szép igéretet, egész erdélyi magyarságunk hasznára való munkásságot, amit még csak a jövőben adott volna ez az intézmény, amit multjából itélve biztosan teljesitett volna. Szakgassuk meg a ruhánkat és sirjuk el még megmaradt könnyeinket, mert a könyörtelen végzet ismét megfosztott egy drága kincsünktől, a hatalmas kormány ismét kiszakitott egy darabot kulturánkból, szivünkből . . . De nem baj. Ha az iskolát, az épületet el is veheti a hatalom, a müvelődés utáni vágyat nem lehet megfojtani bennünk, a kultura szerelmét nem lehet kiölni belőlünk, annak a negyvenötévnek az áldásos hatását, szellemét, amit a kolozsvári női ipariskola fejtett ki, semmilyen tiltó rendelettel sem lehet visszacsinálni, semmilyen intézkedéssel nem lehet megsemmisiteni. Mert ennek a negyvenötéves iskolának áldásos nevelőerejét ezrek és ezrek szivták magukba, minden faji és felekezeti különbség nélkül s ezek az ezrek és ezrek még unokáikat is arra a szellemre fogják tanitani, munkára és bizakodásra, amit ők tanultak ebben az intézetben . . . Töröljétek hát le már a könnyeket. A temetésnek vége. Uj munkára kell kezdeni. Folytatni kell ott, ahol a kolozsvári női ipariskola végezte. *(nl)*

Brassai életrajzát a kiadó-szerző az előfizetési árban 250 leuért adja 350 leu helyett, az előre beküldött összegért, mert azt óhajtja, hogy a nagy férfiu tisztelői könnyebben juthassanak hozzá. A pénz az unitárius egyházi irodába, Cluj-Kolozsvár küldendő.

☞ *Alapitói dij 500 Leu, minek ellenében az „Unitárius Közlöny“ ingyen jár!*

Szerkesztik: Dr. Kiss Elek, Pap Domokos, Pálffi Márton, Szent-Iványi Sándor, Dr. Varga Béla.

Előfizetési ár: Egész évre 60 L. Magyarországra 90 L. Egyes szám ára 8 L. Akik a 60 L.-t egy összegben előre befizetik, a Dávid Ferenc-Egylet rendes tagjainak tekintetnek. Örökös alapitódij 500 L. Minden pénz **Gálfi Lőrinc** egyleti pénztároshoz küldendő.

Nyomatott „Corvin“-könyvnyomdában Cluj-Kolozsvár, Str. Iorga (volt Jókai-utca) 17 sz.